

СЕКЦІЯ 6. НАУКИ ПРО ОСВІТУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Тетяна КАХЕРСЬКА,

*здобувачка третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти кафедри педагогіки і методики
викладання історії та суспільних дисциплін*

Національного університету

„Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

Науковий керівник: Ганна ТИМОШКО,

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки і методики
викладання історії та суспільних дисциплін*

Національного університету

„Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

**РОЗВИТОК МЕДІАКУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ:
НОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ**

Сучасний стан вищої освіти в Україні та інтенсивний пошук шляхів її реформування на засадах гуманізації підвищують вимоги до рівня професійної кваліфікації викладачів закладів вищої освіти. Інформатизація освіти, збільшення впливу медіа на суспільство та підвищення рівня споживання медіапродукції визначають особливості ціннісного виміру становлення особистості в означених умовах. У зв'язку з такими тенденціями актуальним є звернення до медіаосвіти як до ефективного засобу підвищення культурного і ціннісного аспектів розвитку особистості в умовах переходу до інформаційного суспільства.

„Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм”

На вирішення сучасних завдань щодо професійного розвитку викладачів вищої школи спрямовано низку нормативно-правових документів України (Закони України „Про вищу освіту” (2014), „Про професійний розвиток працівників” (2012), Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (2022), Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013), Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (2010, 2016) та ін.), де зазначено, що пріоритетним напрямом є розширення використання медіаосвітніх ресурсів та інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, які забезпечать підвищення його якості й доступності.

Проте означені тенденції мають як позитивний так і негативний вплив на розвиток ціннісної сфери учасників освітнього процесу, у яких має орієнтуватися викладач вищої школи. Сьогодні спостерігається збільшення деструктивних впливів медіа на суспільство, трансформація ціннісних особистісних установок у напрямку бездуховності, зміна загальноприйнятих цінностей, відкидання духовно-моральних правил, традицій, норм. У таких умовах засоби масової інформації стають основним динамічним соціальним інститутом, який замінює більшість суспільних функцій (релігійних, політичних, економічних, освітніх тощо). Відтак постає питання про розвиток духовно-моральної сфери викладача вищої школи засобами медіаосвіти й формування у нього відповідної професійної й особистісної медіакультури.

Теоретико-методичні засади медіаосвіти висвітлено в наукових працях таких вітчизняних учених, як В. Іванова, Г. Онкович, Н. Приходькіної, В. Різуна та ін. Вплив медіа на формування і розвиток аксіологічної сфери особистості досліджують Н. Костенко, Б. Потятиник, Н. Череповська тощо. Проблеми медіакультурної діяльності особистості вивчали О. Барішполець, О. Бондаренко, Л. Найдьонова та ін.

Метою нашого дослідження є обґрунтування необхідності розвитку аксіологічного аспекту медіакультури викладачів вищої школи в процесі медіаосвіти як необхідного складника особистості в умовах інформаційного суспільства.

Підвищення інтересу науковців до питання формування і розвитку критичного й самостійного мислення та ціннісної саморефлексії особистості нерозривно пов'язане з розвитком медіаосвіти, оскільки одним з основних векторів діяльності медіапростору є трансляція і поширення загальнолюдських гуманістичних і духовних цінностей та ідей.

Особистісна медіакультура є результатом медіаосвіти. На аксіологічному рівні – це здатність людини взаємодіяти з медіа, а також творча діяльність із освоєння, передачі, збереження, створення, оцінювання та осмислення матеріальних і духовних цінностей у сфері медіа [4].

На думку науковця В. Сіверса цінність є комунікативним кодом, замкнутою системою зв'язків і відносин, що входять у глибинні структури культури й містить у собі духовні та матеріальні феномени, а також різноманітні сторони суспільного життя [4]. Тому комплекс ціннісних орієнтацій формується під впливом різних детермінант, одним з яких є медіа.

Медіакультура є одним із вимірів сучасної загальної культури суспільства, який набуває інтегруючого значення по відношенню до особистісної культури і забезпечує її цілісність. Формування і становлення сучасної дистанційної освіти актуалізує проблему використання духовного потенціалу освітнього процесу для забезпечення трансформації медіакультурного простору на гуманістичних засадах [2].

Існують різні наукові погляди на зміст медіаосвіти, зокрема теологічна/релігійна та етична теорія припускають, що медіа здатні формувати певні духовні, етичні та моральні цінності аудиторії, а головною метою такого процесу буде долучення аудиторії до певної моделі поведінки, до ціннісних орієнтацій, що відповідають тим чи іншим релігійним і етичним догматам. Тож відповідно до аксіологічного підходу, зміст медіакультури особистості трактується як система загальнолюдських цінностей, результатів духовної діяльності суспільства й життєвих орієнтацій, які визначають ставлення людини до оточуючої дійсності [5].

І. Колеснікова зазначає, що важливою особливістю розвитку професійної

„Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм”

медіакультури є розвиток ціннісної спрямованості педагога як фахівця у сфері взаємодії з масмедіа [3]. Відповідно, у контексті досліджуваної проблеми медіакультуру викладачів закладів вищої освіти розглядаємо як складне структурне утворення, а також діалоговий спосіб взаємодії з учасниками освітнього процесу, що містить ціннісний, технологічний та особистісно-творчий компоненти, які призводять до розвитку суб'єктів взаємодії.

Аналіз наукових праць дає змогу зробити висновок про те, що зміст аксіологічного підходу до розвитку медіакультури викладачів вищої школи містить систему аксіологічних засад: створення і функціонування єдиної гуманістичної системи духовно-ціннісних компетентностей, які впливають на мотиваційні засади саморозвитку особистості в умовах медіакультурного простору; рівнозначність традицій та глобалізаційних тенденцій; одночасне використання надбань минулого й зорієнтованість на духовні начала сьогодення.

Складовими духовно-гуманістичних цінностей, що формуються і розвиваються під час медіаосвіти можуть бути морально-етичні знання, духовні запити, ціннісна мотивація особистості, характер сенсожиттєвих пріоритетів, спрямованість соціокультурної активності тощо [2, с. 186].

Основними організаційними умовами розвитку медіакультури викладачів вищої школи на ціннісних засадах є актуалізація суб'єктної позиції учасників такого процесу, використання особистісно-діяльнісного підходу в медіаосвітньому процесі та забезпечення поступового розвитку: від формування загального рівня медіакультури до професійного [1].

Розвиток медіакультури викладачів закладів вищої школи містить у собі духовно-гуманістичний дороговказ щодо зняття ризиків дегуманізації освітнього процесу, а також забезпечує соціалізацію майбутніх здобувачів вищої освіти у медіакультурному просторі. Набутий, у процесі розвитку медіакультури, ціннісний досвід педагогів виступає феноменологічним явищем, яке зорієнтоване на чесноти особистості та є змістовним інструментом, орієнтиром для здобувачів вищої освіти в контексті визначення і

спрямування їх власних духовно-моральних цінностей.

Таким чином, одним із найважливіших детермінантів розвитку аксіологічної сфери особистості є соціокультурний простір. Проектування духовно-гуманістичного оновлення змісту освітнього процесу потрібно здійснювати стосовно конкретного соціокультурного середовища її буття, у тому числі на рівні медіакультури. Головним завданням має стати створення духовно-конструюючого медіаосвітнього середовища в закладі вищої освіти, де вмотивованість здобувачів освіти до духовного розвитку буде відбуватися у процесі комунікації з викладачем.

Сучасний процес розвитку медіакультури викладачів вищої школи повинен бути зорієнтований на неперервну освіту й створення умов, за яких свідомість професійної педагогічної групи дорослих та ціннісні орієнтири здобувачів вищої освіти будуть формувати духовно-моральні цінності в суспільних відносинах, а отже конструювати сприятливий для духовного розвитку особистості медіакультурний простір. Ціннісний підхід до розвитку медіакультури викладачів закладів вищої освіти акцентує увагу на формуванні особистості як носія культури, яка містить сукупність ідеалів, норм, традицій, що відповідають загальним етичним нормам.

Прогнозованим результатом такого процесу буде регулюючий вплив на медіакультурне середовище, що забезпечить формування в суспільстві свободи для трансформації власного оточення на аксіологічних засадах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Винничук Р. В. Розвиток цінностей особистості в процесі загальної та професійної освіти (на прикладі Польщі). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2019. № 2 (65). С. 9–15. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.65-2.2>

„Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм”

2. Гірліна Н. Ю. Соціально-філософський аналіз медіакультурного простору соціалізації: дис. ... канд. філос. наук / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2020. 232 с.

3. Колеснікова І. В. Розвиток медіакультури педагогів в умовах реформування освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Випуск 23. Т. 1. С. 133–135. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/23-1.29>

4. Сіверс В. А. Символічні трансформації цінності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2011. №3. С. 3–8.

5. Фурсикова Т. В. Феномен медіакультури особистості: аналіз наукових підходів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2016. Вип. 47 (100). С. 176–184.

Леся КРУПІНА,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри початкової освіти,

гуманітарних дисциплін та інформатики

Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія

імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради,

м. Кременчук, Україна

КОМПОНЕНТИ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ НАУКОВО-ОСВІТНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ У ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні виклики, що стоять перед системою освіти, потребують нових підходів до управління науково-освітнім середовищем у закладах фахової передвищої освіти. Традиційні методи вже не дають бажаного результату, тому необхідна розробка та впровадження інноваційних моделей управління, які б забезпечували якісну підготовку фахівців нового покоління.

Актуальність дослідження обумовлена реалізацією поступальної